

Виховний захід

Автор: Габрук Любов Григорівна

Виховний захід на тему:

“А над світом українська вишивка цвіте”

Мета: Ознайомити учнів із давнім символом слов'янських народів (і зокрема – українського) – вишитим рушником. Розкрити його красу, поетичність, чистоту.

Прищеплювати учням цікавість до народних звичаїв, обрядів, пісень. Виховувати в учнів почуття глибокої поваги до предків, своїх рідних і близьких, що несли до наших днів і зберегли глибину символу – вишитого рушника, що захоплює красою, історією, значенням.

Обладнання: Вишиті рушники, картини, портрет Т.Г.Шевченка (вишитий), паляниця хліба на рушникові прикрашена калиною.

Класна кімната прикрашена рушниками, виробами, вишивками.

З одного боку кімнати – стіл для ведучих, з іншого – дівчата в українському одязі.

План і хід уроку

Ведуча: Вічна пісня барв і кольорів,

Неповторна музика натхнення!

Шепіт трав і шелест яворів,

І дзвінки турботи сьогодні.

Хрестиком покладено в рядки,
Поспліталось, блиснуло веселкою
Ніжність материнської руки
Пісні ще весільної, веселої.
Дух народу в колір заплете,
Проросте і піснею, і цвітом.
А над світом, гляньте, а над світом
Українська вишивка цвіте!

I. Вступне слово викладача.

Господарка: Доброго дня, шановні гості, діти!

Зараз - особливий час. Ми звертаємось до джерел народної творчості, до народних традицій. І як радісно усвідомлювати, що вони сьогодні оновлюються, оживають, і, мабуть, чим більше ми будемо їх знати, то, можливо, життя наше буде більш радіснішим, духовно багатшим.

Кожен, хто шанує українські національні традиції, хто хоче зберегти пам'ять про Україну, хто має витончений художній смак, - не обійдеться без вишивок, керамічних та розписних виробів, сувенірів, створених талантом і щирим серцем народних митців нашого краю.

Українська вишивка, рушники віють на серце кожного з нас чаром рідної стихії і є живущим бальзамом, який сповнює нас споконвічною могутньою силою українського народу.

Мабуть, ніколи не зможемо ми довідатися, хто і коли вперше здогадався втілити в узорний мотив красу рідної природи, свої переживання та відчуття, бо з огляду на довговічність тканини та ниток наука позбавлена можливості точно визначити час виникнення цього мистецтва.

Господарка: То ж нехай хвилини, проведені у спілкуванні з найдавнішим видом українського народного мистецтва - вишивкою - будуть приємними для всіх вас.

Звучить пісня „Вишиванка” у виконанні учнів класу

Ведучий: Народне мистецтво, яке передавалося з покоління в покоління, століттями завжди було і є ґрунтом для спілкування людей, джерелом пізнання історії, культури, звідти ідуть витoki професіональної творчості. Традиційні пісня і танок, легенда і казка, малюнок і художнє ремесло стали національною основою сучасного народного мистецтва, пов'язаного

з трудовою діяльністю людини, виготовленням речей, практично необхідних, зручних у користуванні й ошатних за формою та оздобленням.

Ведуча: З далекого минулого прийшло до нас і рукоділля – **рук діло** – життя, плетіння, в'язання, вишивання, різьблення, ткацтво . І виникло воно з любові до рідної землі й батьківської оселі, зі спілкування з навколишнім світом та потреби не стільки бачити красу, а й творити її власними руками. Вишивання як вид мистецтва існує з незапам'ятних часів.

Ведучий: Відомо багато археологічних доказів відносно давності і поширення народних звичаїв вишивати одяг. У с.Мартинівка Черкаської області було знайдено скарб, що датується VI ст. н.е. Про вишивку згадується в Біблії та “Іліаді” Гомера. Нею, за свідченням Геродота, був прикрашений одяг скіфів. Численні матеріали свідчать, що вишивкою займалися майже в кожній селянській хаті. Популярною вона була і в міському середовищі.

**Вигантуй на небо райдугу-доріжку,
Простели до сонця вишивку-маніжку,
Щоб по тій доріжці з лебедями-снами
Плавати до щастя білими човнами!**

Ведучий:

Вишивка — один з найпопулярніших і найпоширеніших видів українського народного мистецтва. Кольорова гама, мотиви і ритми орнаментики розкривають лагідну вдачу національного характеру, розповідають про славу історію і чарівну природу нашого краю. Створені народною фантазією квіти, рослини, птахи засвідчують одвічне прагнення українців до миру, добра й милосердя.

Ведуча:

Вишивка —це не тільки майстерне творіння золотих рук народних умільців, а й скарбниця вірувань, звичаїв, обрядів, інтелекту українського народу. Численні орнаментальні зображення тварин, птахів, рослин, дерев, квітів, стверджують, що наші предки обожнювали їх, опоетизовували природу не лише у фольклорі, а й декоративному мистецтві. Наприклад, рушники з вишитими зображеннями голубів, півнів, коней, хрестиків тощо були своєрідними оберегами, що захищали людину від “злих” сил.

Ведучий:

Вишиванням споконвіку займалися жінки. Це чудово робила прекрасна Олена, винуватиця Троянської війни. Дар вишивання греки пов'язували з ім'ям мудрої богині Афіни. У середні віки вишивка стала улюбленим заняттям королев і принцес, придворних дам і черниць. У добу Відродження малюнки для неї робили Ботічеллі, Дюкер, Рафаель. Жаданою і дорогою гостею була вишивка і в селянській хаті.

Ведуча:

Вважалося, що вишивка благотворно впливає на характер людини, виховуючи такі риси, як терпіння, вправність, майстерність, художній смак. Але ще в більшій мірі цей вид рукоділля відтворює душу і характер жінки, бо у вишивку вона вкладає свої почуття та мрії, щоб принести радість собі та людям.

Ведучий:

Дівчина мала вишивати милому сорочку, хустину, весільні рушники. Вишивка нині, як і раніше, використовується в декоративних побутових речах для оздоблення інтер'єра. У всьому декоративному мистецтві, очевидно немає другого такого предмета, який би концентрував у собі стільки символічного змісту.

Ведуча:

Звичайно, з часом майстерність вишивання вдосконалювалась. Народний досвід зберіг найтипівіші, найбільш доцільні, позначені високим мистецьким смаком зразки орнаменту, їх барвистість, вишивальні техніки. В кінці XIX на початку XX ст. вишивальницям на Україні були відомі понад 1200 художньо-технічних прийомів вишивання.

Господарка:

Майже кожна область, кожний район, а часто й окремі села з покоління в покоління, від матері до дочки надавали перевагу тому чи іншому візерунку, барвам. Тому за кольором, орнаментом, способом розподілу орнаменту на виробі, фактурою вишивки можна визначити місце її виготовлення.

- Про територіальні особливості вишивки нам розкажуть учасники нашої пошукової групи, їм ми надаємо слово.

1 учень:

Вишивки Полтавщини – це поєднання геометричного та рослинного орнаментів, ніжна кольорова гама голубих, вохристих, зеленуватих, сірих і білих тонів. Полтавські вишивки виконуються хрестиком, плутаним хрестиком, подвійним прутиком, зубчиками, мережкою, ланцюжком тощо. Візерунки виконуються окремими швами і поєднанням кількох швів. Відмінною рисою полтавської вишивки є те, що мережки виконуються виключно білим кольором. Формування узору йде за рахунок протиставлення ажурних дірочок та білих настилок узору, що виконуються різною технікою виколування, вирізування та вишивання “білим по білому”. Ексклюзивні роботи виконуються на маркізеті – найтоншій бавовняній тканині.

2 учень:

Біла чоловіча сорочка має вишитий комір та манжети на кінці рукавів, завжди заправляється в штани. Така сорочка має розріз посередині на грудях, із петельками для застіжок, які робляться з шовкового шнурка або стрічки. Вишиті чоловічі сорочки, блузи, сукні, вироби для дітей виготовляються виключно із натуральних матеріалів – льону та бавовни: полотно, батист.

3 учень:

Вишивкам Київщини властивий рослинно-геометричний орнамент із стилізованими гронами

винограду, цвітом хмелю, ромбами, квадратами. Основні кольори – білий, коралово-червоний, трапляється жовтий і голубий. Виконується вишивка хрестиком, знизуванням, гладдю.

4 учень:

Для вишивок Закарпаття характерний мотив «кривуля» у різних техніках виконання . Переважає техніка «заволікання» і вишивання хрестиком, часто використовується вирізування та гаптування. Кольорова гама вишивок широка : червоне поєднується з чорним, при цьому виділяється один з кольорів; поширені як білі, так і багатокольорові орнаменти.

5 учень:

Сучасна українська вишивка — складне, багатогранне явище. Розвивається вона в сфері традиційно-побутового, самодіяльного мистецтва та творчості художників-професіоналів. У відомих осередках вишивання — таких, як Косів, Клембівка, Полтава, Черкаси, Львів та інші, — створені підприємства художніх промислів, що відроджують і далі розвивають класичні надбання кожного мистецького регіону.

6 учень:

Саме тут працюють народні майстри, художники, діяльність яких спрямована на дбайливе вивчення кращих зразків вишивки, збереження її класичного надбання - Г.Герасимович, Л.Богинич, О.Василенко, О.Головко, широко відомо ім'я Стефанії Василівни Кульчицької, майстра народної творчості, справжньої наставниці молоді, яка понад 20 років віддала підготовці вишивальниць та швачок. Багато кому відоме ім'я вчителя географії з Калуша Івано-Франківської області Михайла Покидання, узор якого стали надбанням усієї України, оскільки не раз друкувалися в періодичних виданнях.

7 учень:

Вишивкою оздоблювали рушники, фіранки, жіночий та чоловічий одяг. Особливої уваги надавали рушникам - старовинним оберегам дому, родини . З давніх-давен - це незмінний елемент побуту українського народу.

РУШНИКИ

Вишивала мати рушники
Золотими, синіми нитками.
Ткались візерунки з-під руки,
І нитки снувалися з думками.

«А вже першу пару рушників —
Кольори квітують небесами —
Вивішу, мов пару голубків,
У світлиці я над образами.

А вже другу пару рушників,
Де любов дитинна й суму гами,
Вивішу, мов символи вінків,

Над портретом вашим, тату й мамо.

А вже третю пару рушників —
України в них краса-окраса —
Вивішу, як дяку од віків,
На портрет великого Тараса».

Вишивала мати рушники
Золотими, синіми нитками,
Ткались візерунки з-під руки
І нитки снувалися з думками...

Ведучий:

Рушник як символ супроводжував селянина протягом усього життя – і в радості, і в горі. Він був неодмінним атрибутом багатьох обрядів: з рушником приходили до породіллі вшанувати появу нової людини, зустрічали і проводжали дорогих гостей, справляли шлюбні обряди, проводжали в останню путь, прикрашали образи та накривали хліб на столі.

Ведуча:

Рушник – від слова “руш”, “вирушай” – стверджують наші прабабусі. Як мамина колисочка засівала у дитячу душу лагідність та теплоту, так і той шматочок полотна, що супроводжував у далеку мандрівку, мав оберігати чадо від усякого нещастя. Рушник оспіваний у піснях, думах, баладах.

Господарка.

Погляньте на стіни нашого класу, вони сьогодні прикрашені рушниками. Ці рушники для нас не лише красиві, а й дорогі: адже їх вишивали наші матері, бабусі, прабабусі. Коли і хто їх видумав – те таїться у глибині віків. А ще є чудова „Пісня про рушник”, яка зачаровує прекрасними словами поета А.Малишка і не менш прекрасною музикою Платона Майбороди. І захоплює ця пісня уже не одне покоління людей, бо її мелодія, слова перегукуються з найріднішим, найближчим для кожної людини образом рідної людини – образом матері, яка дарує своєму сину, виряджаючи його в далеку дорогу життя – вишитий рушник, як символ материнського благословіння, любові.

Звучить „Пісня про рушник”

Ведучий:

Рушник...Здається, про нього вже все відомо. Та ні. Тільки тепер, вивчаючи свою спадщину, дізнаємося, що різне призначення давало рушнику різні назви. Наприклад, для витирання обличчя і рук - утирач, посуду і стола - стирок, для прикрашення образів - покутник, для шлюбних церемоній - весільний, для похорон - поховальний, для пов'язування сватів - плечовий.

Ведуча:

Рушники були своєрідною осятою початку справи чи її закінчення, так, при зведенні хати рушниками застелялися підвалини, хлібом-сіллю на рушнику освячувався початок жнив, на рушниках опускалась домовина з небіжчиком, рушниками скріплювали купівлю-продаж тощо. Відповідно до призначення рушники розрізнялись за технікою виготовлення та вишивання.

Учасникам нашої пошукової групи ми надаємо слово.

1-й учень: Український вишиваний рушник з'явився приблизно п'ять сторіч назад. За мотивами орнаменти вишивок поділяються на три групи: геометричні (абстрактні), рослинні, зооморфні (тваринні). У кожній родині, де підростала дівчина, скриня мала повнитись рушниками. Готувати рушники - означало дбати про дівочий посаг. До їх виготовлення привчали ще з юного віку.

2-й учень: Рушники часто виконували функції своєрідних прикрас, декоративних акцентів в оздобленні селянської хати. Червоний, насичений колір орнаментациї рушників зумовлював їх провідну роль у загальній системі інтер'єра.

3-й учень: Є давні канони вишивання рушників. Так, кожен виріб ділиться на три частини. Дві третини — краї рушника — вишиваються, а одна — середня — обов'язково залишається чистою. Вільна від візерунку частина уособлює зв'язок з космосом. У вишиваному рушнику

також обов'язково повинен бути хрест, який вишивають окремо або вносять у композицію. Хрест є оберегом для самого виробу.

4 учень: Солярні знаки, схематичні фігури Сонця, Березині, Дерева життя, вишиті на тканині, є ще одним свідченням глибокої шаноби наших пращурів до Сонця, Матері, як могутніх, святих, життєдайних першооснов усього сущого. Уся українська вишивка позначена благословенними знаками Води і Сонця. Сонце часто зображується восьмипелюстковою розеткою чи квіткою, а знак Води нагадує згорнутого вужа. З глибин минувшини дійшли в орнаментах українських вишивок ці символи – Земля і Сонце, що поєднані з Водою, а разом становлять життєдайну Трійцю. Це знаки тих сил, без яких неможливе саме життя.

5 учень: Часто у вишивці використовувалися рослинні мотиви – дубове листя, виноградне гроно, а також зображення соловейка, голуба, півня, зозулі. Дуб і калина – мотиви, що найчастіше зустрічаються на сорочках. Калина – дерево нашого українського народу. Колись, у сиву давнину, вона пов'язувалася з народженням Всесвіту, вогненної трійці: Сонця, Місяця і Зірки. Тому і назву свою має від давньої назви Сонця – "Коло". А оскільки ягоди калини червоні, то й стали вони символом крові та невмирущого роду. Ось через це весільні рушники, дівочі й навіть парубочі сорочки тяжкі тими могутніми гронами.

6 учень: Символіка винограду розкриває нам радість і красу створення сім'ї. Сад-виноград – це життєва нива, на якій чоловік є сіячем, а жінка має обов'язок ростити й плекати дерево їхнього роду. Мотив винограду бачимо на жіночих та чоловічих сорочках Київщини, Полтавщини. А на Чернігівщині виноград в'ється на родинних рушниках.

7 учень : Дерево життя – знамено трьох основ світу. Яв – світ видимий, явний, дійсний. Стовбур Дерева життя – земне існування людей у просторі з Сонцем. Нав – світ невидимий, духовний, потойбічний, світ предків, коріння Дерева життя. Прав – світ законів, правил, освячених звичаями, досвідом, обрядами. У кроні Дерева життя живуть боги. Світове дерево уособлює єдність усього світу. Це своєрідна модель всесвіту і людини, де для кожної істоти, предмету чи явища є своє місце.

8 учень Рушники з вишитими зображеннями голубів, півнів, коней, хрестиків тощо були своєрідними оберегами, що захищали людину від злих сил. Птахи – то символи людських душ. Розташовували їх при корені, в середині стовбура і віття, з обох боків дерева – Дерева життя. У філософському розумінні минулого, сучасного, майбутнього. Це свідчить про міцність та незнищенність роду. Вагоме значення мала й кольорова символіка (червоний – любов, жага, світло, боротьба; чорний – смуток, нещастя, горе, смерть; зелений – весна, буяння, оновлення, життя тощо).

2 учениця: Візьму голку, клубок шовку, полотно біленьке,

Та й подамся у садочок, де сонце ясеньке.

У садочку подумаю, котру квітку рвати,

Щоб із неї добрий узір для вишивки взяти.

Красну рожу та гвоздиків у букет нарву,

І роботу любимую свою розпочну.

З учениця :Ой, вишивки мої любі, я вас вишиваю,

Та про красу і про фарби думки не лишаю.

Де покласти слід рожеву, а де ніжно-синю,

Щоб славила моя праця рідну Батьківщину,

Щоб сміялася сорочка файними квітками,

Щоб пишалась Україна своїми майстрами.

Ведучий:

Дівчата змагались між собою в доборі візерунків, у загальній композиції елементів, орнаменту, у майстерності вишивання. Одяг був свого роду характеристикою майстерності. Поганою нареченою вважалася та дівчина, яка не володіла цією майстерністю змалку.

Ведуча:

Довгими зимовими вечорами дівчата мережили узор, і від того, якими вони виходили, скільки встигла дівчина їх вишити, складалась думка про її працьовитість, вдачу. У кожній родині, де підросла дівчина, скриня мала повнитись рушниками. Готувати рушники – означало дбати про дівочий посаг. До їх виготовлення привчали ще з юного віку.

Ведучий.

Рушниками часто хизувались, неодмінно показували придане. Якій матері не хотілося, щоб селом йшла добра слава про доньку із золотими руками.

Ведуча.

Найпершою ознакою, коли приходили свати, було давати рушники. Якщо дівчина і її батьки бажали того, вони пов'язували молодого і сватів рушниками. А якщо дівчина не хотіла дати згоди на шлюб, вона виносила гарбуз.

Ведучий.

Рушниками зв'язували руки молодим під час вінчання, бажаючи щасливого подружнього життя. На рушнику вінчались.

Господарка.

І сьогодні зберігається традиція стати на рушничок під час весілля. Подивіться, діти, ще раз на рушник. Два кольори – червоний і чорний – найчастіше зустрічається на вишивках, як співається в пісні “Два кольори”, червоне – то любов, а чорне – то журба.

(Стук у двері. В аудиторію заходить бабуся Оксана у вишитій кофтинці, великій квітчастій хустині з китицями).

Бабуся. Щедрий вечір, добрим людям на здоров'я!

(Господарка запрошує бабусю пройти до столу, сісти. Бабуся дякує, що запросили її на свято. Звертаючись до бабусі, дівчата просять розказати що-небудь про рушничок).

Бабуся. Еге, рушничок... Колись без рушника й заміж не виходили. Готуючись вийти заміж, кожна дівчина, як правило, повинна була мати багато різних вишиванок. Більш заможні дівчата готували собі по 50-80, а іноді й понад 100 сорочок з тонко виробленого білого полотна: для буденної роботи, свята, посагу, на весілля і навіть на смерть, тобто для потреб протягом усього життя.

Ось я пам'ятаю, як закохалась у свого Петра, то все думала не стільки про нього, як про скриню, в яку посаг складала. І все вишивала рушники. Сорок – не сорок, як люди кажуть, а хоча б дюжина була – старостів пов'язати та світлицю прикрасити. А до цього ми знайомилися із своїми майбутніми женихами на вечорницях, на ігрищах.

- А ще я хочу вам розказати одну легенду про рушник.

“Жила в одному селі мати, мала вона трьох синів, і були вони дуже працюючі, тільки не вміли вишивати. Мама дуже любила своїх синів і вишила кожному з них по одному рушнику для того, щоб загортати у нього хліб. Коли будуть їхати в далеку дорогу. Бо хліб на рушнику життя величає і здоров'я береже. Та померла мати, а сини на її могилі білий рушник постелили. Через три дні на тому рушнику дивні квіти розквітли. Хто їх вишивав, ніхто не знає, лише вітре про те розповідає”.

Господарка. У 2007 році кращі майстрині вишивали рушник єднання, на честь річниці соборності України. Довжина рушника становить 9 метрів. Кожна область вишивала свою частину. Для вишивання рушників майстрині використали найрізноманітніші, характерні для їхнього регіону техніки та шви: гладь, лиштву, тамбур, різноманітні мережки тощо. Автор ідеї “Рушника національної єдності” – Тамара Степаненко. Рушник складається з двох однакових половинок (крил), у центрі якого вишиті золотом герб України у вінку. Сам узор має три частини, які позначають минуле, сучасну Україну та майбуття-духовний світ.

Рушник єдності

Скільки всіх рушників в Україні,

Не злічити нікому повік!
Тільки цей наш рушник – він єдиний!
Поєднав Схід і Захід навек.

Сотні голок його вишивали
Берегинь – українських жінок.
Стоголосої пісні співали,
Вишивали калини вінок.

Тож ми горді за тебе, Україно,
Цей рушник – це безмежна любов.
І серця наші б'ють воедино,
Наче срібнії дзвони церков.

Простягнися ж рушник до Українців,
В найглухіші куточки землі.
Хай народ прокричить: ми єдині!
Сила й міць – обереги твої!

Закінчуючи наше свято, хочеться подякувати вам, діти, за проведену клопітку роботу і побажати, щоб у вашому молодому житті більше переважав червоний колір – ознака любові, щастя, радості, благополуччя.

Ведуча. Спасибі вам, люди добрі, за вашу щирість, за вашу участь у нашому святі вишивки!